

Békéltető testületi ajánlás a szakértői vélemények megítélésével és annak gyakorlati kérdéseivel kapcsolatban

I. Az iránymutatás célja:

Az elvi iránymutatás elsődleges célja, hogy a békéltető testület gyakorlatában, a tagok és tanácsok által alkalmazott gyakorlatokat elvi szinten összehangolja, jogegységet biztosítson, egyúttal iránymutatásul szolgáljon a panaszosok és bepanaszoltak által alkalmazott gyakorlatok kialakításához.

Az elvi iránymutatás másodlagos célja, az hogy alapul szolgáljon a testületek közötti jogegységesítést célzó törekvéseknek. A HBM-i BT ezáltal meg kíván felelni az Fgytv. azon kötelezettségének, hogy a testületek törekedjenek az egységes jogalkalmazásra.

Az elvi iránymutatás lényegét tekintve hozzájárul a jogbiztonsághoz, a jogalkalmazás egységességéhez, így a jogszabályszerű jogkövetést is elősegíti, ezáltal a panaszosok, bepanaszoltak és a testület együttműködésének alapjául szolgál.

II. Az iránymutatás alapjául szolgáló jogszabályok, döntések:

BDT2003. 780. A bíróság nem háríthatja át a szakértőre a per eldöntéséhez szükséges tények és körülmények felderítésének feladatát, és nem engedheti át a szakértőnek a bizonyítékok mérlegelésére vonatkozó jogkörét. Az ítélet kiegészítéséről a bíróság hivatalból is csupán tárgyaláson dönthet.

BH1987. 411. A bíróság nem háríthatja át a szakértőre a per eldöntéséhez szükséges tények és körülmények felderítésének feladatát, és nem engedheti át a szakértőnek a bizonyítékok mérlegelésére vonatkozó jogkörét [Pp. 3. § (1) bek., 163. § (1) bek., 166. § (1) bek., 177. § (1) bek., 206. § (1) bek.].

BH1985. 245. Lényeges eljárási szabályt sért a bíróság, és az ítélete is megalapozatlan, ha a szerződésszegés körülményeinek mérlegelését és jogi kérdések megítélését a szakértőre bízza, és nem indokolja meg, hogy miért nem fogadta el a marasztalt alpereseknek a szerződésszegés kimentése végett előterjesztett előadását és egyes bizonyítékait [Pp. 177. § (1) bek., 206. § (1) bek., 386. § (1) bek. Ptk. 303. § (3) bek.].

BH2005.147. számú eseti döntésben a bíróság kifejtette, hogy a szakértőtől meg kell követelni mindazoknak az összehasonlítási adatoknak és tényeknek az ismertetését, amelyeknek jelentőségük volt a szakértői vélemény meghozatalánál, és amelyek szükségesek a szakértői vélemény helyességének ellenőrzéséhez. A BH1980.287. számú döntésben a bíróság hangsúlyozta, hogy a szakértőnek szakvéleményében azokat a részeredményeket is közölnie kell a bírósággal, amelyek alapján a következtetéseket kialakította. A bíróság a szakértői vélemény helyességét csak a részeredmények ismeretében értékelheti.

III. Az elvi iránymutatás hatálya

A békéltető testületi eljárásokban felmerülő bizonyítási kötelezettségeknek történő megfelelés körében, a felek által beszerzett bizonyítékok (szakértői vélemények) értékelése során kíván elvi iránymutatásul szolgálni.

A békéltető testületi eljárások gyakorlati tapasztalatai alapján kijelenthető, hogy a termékekkel kapcsolatos fogyasztói jogviták jelentős részben a szerződés hibás teljesítéséből származnak (a szolgáltatások esetében is csekélyebb mértékben). A jogvita megítélésének lényegét adja a felelősség megállapítása, vagy a felelősség alóli mentesülés megítélése, mindkét esetben a felek által beszerzett bizonyítékok mérlegelésén keresztül vezet az út a döntés meghozataláig. Jellemzően a bepanaszolt vállalkozás kimentési bizonyítékaként becsatolt szakértői vélemény mérlegelése (jótállás vagy a hibás teljesítés vélelmének 6 hónapja alatt), megítélése képezi a jogalkalmazási problémakört, melynek egységes kezelésére szükség van.

Tekintettel arra, hogy a békéltető testületi eljárás alapvető célja a felek között egyezség létrehozatalának megkísérlése, így a felek által kölcsönösen elfogadott (alávetett) bizonyítékok, szakértői vélemények esetében az eljáró tanács/tagnak nem feladata a bizonyítékként hivatkozott szakértői vélemény állításainak (felül)vizsgálata.

IV. Az iránymutatás módszertana:

Az iránymutatás elsősorban a békéltető testületi eljárás során felmerülő problémák egységes megoldására kíván alkalmazható szabályrendszert nyújtani, figyelembe véve és analógiával alkalmazva a polgári eljárásjog vonatkozó szabályait és gyakorlatát, az irányadó polgári joggyakorlatot és a Kúria jogegységesítő tevékenységének eredményeit.

V. A szakértői vélemény vizsgálatának főbb kérdései:

A Ptk. sem a fogyasztó és vállalkozás között kötött szerződések hibás teljesítése körében a hibás teljesítés vélelménél, sem a a jótállás körében nem rendezi a bizonyítás részletszabályait. A szavatossági és jótállási igények rendezéséről szóló ... rendelet sem kíván részletszabályokba bocsátkozni a bizonyítást illetően, így a békéltető eljárásra ugyan nem alkalmazandó, de a polgári jog alkalmazása szempontjából megkerülhetetlen, - ebben az esetben analógiára alapot adó – polgári perrendtartás szabályaihoz és kimunkált gyakorlataihoz kell nyúlnunk az alábbi kérdések megnyugtató rendezésével kapcsolatban.

A bizonyítási eszköz megítélését és értékelését két kérdéskör köré csoportosíthatjuk:

1. Ki adja a szakvéleményét? (személyi kritériumok)
2. A szakvélemény tartalmi megállapításai (tartalmi kérdések)

1. Ki bizonyíthat?

1.1. Ki lehet szakértő?

A bizonyítás körében a békéltető testületek gyakorlata azt mutatja, hogy a vállalkozás helytállási kötelezettségének kimentése vagy a hibás teljesítés vélelmének megdöntése érdekében több megoldást alkalmaznak (saját maga állít ki szakvéleményt, a gyártó által megbízott szakszervíz, vagy maga a gyártó adja ki, igazságügyi szakértőt vagy más magánszakértőt vesznek igénybe).

Melyek azok a követelmények amelyeknek a szakértő személyének meg kell felelnie?

- A szakértő legyen független,
- legyen a szükséges szakismeret birtokában,
- legyen jogosult joghatással járó szakvélemény elkészítésére.

A függetlenség vizsgálata során figyelembe kell venni, hogy a bizonyítást tevő személy (természetes, jogi személy) igazságügyi szakértőnek minősül-e, az értékesítési láncolat mely szereplőjével áll jogviszonyban (gyártó, vállalkozás), és a jogviszony keretében közvetlenül utasítható-e (munkaviszony, tartós megbízás, eseti megbízás), vagy ettől függetlenül végzi munkáját.

A Pp. szabályaiból kiindulva szakértő lehet - nyilvántartásba vett természetes személy, intézmény, intézet, gazdasági társaság, szervezet, de kijelölt testület is.

A fenti, nyilvántartásba vett igazságügyi szakértő lehet továbbá magánszakértő vagy perszakértő. (A perszakértő a bíróság kirendelése alapján eljáró természetes vagy jogi személyiséggel rendelkező nyilvántartásba vett igazságügyi szakértő, amely most a békéltető eljárás szempontjából nem releváns.)

A magánszakértő a felek valamelyike által – peren kívül - megbízott igazságügyi szakértő, aki az érintett féllel való jogviszonya folytán nem tekinthető (teljesen) elfogulatlanak. A kijelölt testület – a jogalkotó szándéka és akarata alapján – nyilvánvalóan igazságügyi szakértő.

Tekintettel arra, hogy a fogyasztói jogviták rendezése az általunk vizsgált szakaszban peren kívül történik (minőségi kifogás intézése, békéltető eljárás), és a testület igazságügyi szakértőt nem rendel ki eljárása során, így a felek által beszerzett bizonyítékokat mérlegelve azt állapíthatjuk meg, hogy a polgári perben kívánatos abszolút szakértői függetlenség a békéltető eljárásban nem teljesíthető és nem várható el.

Az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló 2005. évi XLVII. törvény (továbbiakban: Isztv.) szerint a szakértő a szakvélemény tartalmával összefüggésben nem utasítható. Elsősorban azt szükséges rögzíteni, hogy szakértőkre vonatkozó törvényi és etikai kódex rendelkezések értelmében a szakértő szakvéleménye elkészítése során köteles az adott szakterületre vonatkozó tudomány aktuális állásának megfelelő módszereket, eljárásokat alkalmazni.¹ Tehát ebben az esetben a függetlenség a lehető legteljesebb mértékben teljesül.

A békéltető eljárás során gyakran találkozunk azzal az esettel, amikor nem igazságügyi szakértő útján teljesítik a bizonyítást, hanem valamely gyártó által megbízott javító-karbantartó szerviz állít ki szakvéleményt, amelyek megítélése mindig kérdéses. **Az eseti szakértő véleményének perdöntő erejét a szakmai hozzáértés, kompetencia adja.**

Álláspontom szerint az eseti (magánszakértő) véleményében figyelembevétele csak akkor lehetséges, ha a magánszakvélemény korrekt, meggyőző erejű, teljesíti az igazságügyi szakértővel szemben támasztott szakmai követelményeket.

1.2. Szakértői kompetencia vizsgálata

Az adott ügyben felmerült szakkérdés megítéléséhez kompetenciával rendelkező szakértő kiválasztása a bizonyításra kötelezett feladata. Ezt a vizsgálatot a 9/2006.(II.27.) IM.sz. rendelet 2.§-a szerint kell elvégezni, a névjegyzékbe bejegyezhető szakterületek figyelembevételével.

Vizsgálni kell az igazságügyi szakértők működéséről szóló 31/2008.(XII. 31.) IRM. Rendelet előírásait is, amely egyes vizsgálatokkal kapcsolatosan külön szabályozást tartalmaz, amelyekből a szakértői kompetenciára lehet következtetni. Mindezen szabályok ellenére is előfordul, hogy kompetenciával nem rendelkező szakértő kiválasztására kerül sor.

A szakértő ugyanakkor az Isztv. 13. § (4) bek. alapján köteles nyilatkozni arról, ha vele szemben a Pp. szerinti kizáró okok bármelyike fennáll, vagy ha a szakkérdés megválaszolása nem tartozik a szakterületébe.

2. Szakértői véleménnyel szemben támasztott követelmények

A Kúria Polgári Kollégiumának álláspontja szerint „a szakértői vélemény a bíróság ítéletét megalapozó, olyan objektív és egzakt bizonyítási eszköz, amely általában közvetlenül és nagymértékben kihat a bíróság érdemi döntéseire.”²

Az igazságügyi szakértő a tevékenységét e törvény és más jogszabályok rendelkezései, valamint a tevékenységére irányadó szakmai szabályok megtartásával, legjobb tudása szerint köteles végezni.³

2.1. A szakértői vélemény tartalma

A szakértői vélemény tartalmára vonatkozó részletes szabályok Pp. és a Szaktv. 16.§-ának szabályain túl az igazságügyi szakértői működésről szóló 31/2008. (XII. 31.) IRM rendelet 9-14.§-

1 **Isztv. 1. § (1)** Az igazságügyi szakértő feladata, hogy a bíróság, a közjegyző, az ügyészség, a rendőrség és a jogszabályban meghatározott más hatóság (a továbbiakban együtt: hatóság) kirendelése, vagy megbízás alapján, a tudomány és a műszaki fejlődés eredményeinek felhasználásával készített szakvéleménnyel segítse a tényállás megállapítását, a szakkérdés eldöntését. (2)Az igazságügyi szakértő a tevékenységét e törvény és más jogszabályok rendelkezései, valamint a tevékenységére irányadó szakmai szabályok megtartásával, legjobb tudása szerint köteles végezni.

2 Kúria Polgári Kollégium: Összefoglaló vélemény A perorvoslati bíróságok hatályon kívül helyezési gyakorlata IX/4. alfejezet (52. oldal)

3 2005. évi XLVII. az igazságügyi szakértői tevékenységről szóló törvény 1. § (1) (2) bekezdés

aiban (a továbbiakban: R.) szerepelnek. **A szakértői vélemény tartalmának nem csak a szakértőkre vonatkozó jogszabályoknak kell megfelelnie, hanem alkalmasnak kell lennie arra, hogy a bíróság meggyőződését megalapozza.**

A szakvélemény alapvető tartalmi elemeit a miniszteri rendelet⁴ határozza meg, amelyből a békéltető eljárásban is elvárható elemei a következők lennének:

A szakvéleménynek tartalmaznia kell:

- a vizsgálat tárgyára, a vizsgálati eljárásokra és eszközökre, a vizsgálat tárgyában bekövetkezett változásokra vonatkozó adatokat (lelet),
- a vizsgálat módszerének rövid ismertetését,
- a szakmai megállapítások összefoglalását (szakmai ténymegállapítás),
- a szakmai ténymegállapításokból levont következtetéseket, ennek keretében a feltett kérdésekre adott válaszokat (vélemény).

Tekintettel arra, hogy a **békéltető eljárásban** a szakértői bizonyítás igénybevételére a szerződések hibás teljesítésének körében kerül sor, valamint a szakértőt nem a békéltető testület jelöli ki – kivéve ha a felek éppen ebben ebben állapotodnak meg egy egyezség keretében – **a szakértő által megválaszolendő kérdéseket vagy a megbízója teszi fel, vagy maga a szakértő köteles ezeket tevékenysége körében ismerni.**

A szakértő által többnyire megválaszolendő **szakkérdések** az alábbiak:

- Hibás-e a teljesítés?
- A hiba oka a teljesítést követően avagy azelőtt keletkezett-e?
- A hiba megvolt-e a teljesítéskor vagy azt követően keletkezett (hibás teljesítés vélelmének megdöntése fogyasztó és vállalkozás között kötött szerződések esetében a teljesítéstől számított első hat hónap alatt felmerülő hibák kapcsán)
- A hiba orvosolható-e javítással, illetve a csere okoz-e aránytalan többletköltséget figyelembe véve a Ptk. egyéb rendelkezéseit a javításhoz képest?

A szakértői vélemény tartalmával kapcsolatos iránymutatások a joggyakorlatban és a fenti jogszabályokban az alábbiak:

- A szakértő tehát **nem válaszolhat olyan kérdésre, amit a megbízó nem tett fel vagy ami az ügy körülményeiből és a vonatkozó jogszabályokból adódóan nem képezi a bizonyítás tárgyát, és soha nem foglalhat állást jogkérdésben.**
- Az R. 10.§ d) pontjának megfelelően a szakvéleménynek a **szakmai ténymegállapításokból levont következtetéseket, ennek keretében pedig a feltett kérdésekre adott válaszokat (véleményt) kell tartalmaznia**, oly módon hogy az eljáró fórum szakértelmét egészítse ki különleges szakértelmet igénylő kérdésekben.
- A BH 2005/147 döntésben foglaltak szerint a szakvéleménnyel szemben támasztott alapvető követelmény, hogy azt a **bíróság (jelen esetben eljáró fórum) ne csak a végkövetkeztetésében ismerje, hanem alapjaiban és részletes indokaiban is. Emiatt a szakértőtől meg kell követelni mindazoknak az összehasonlító adatoknak és tényeknek az ismertetését**, amelyek közrehatottak a szakértői vélemény kialakításánál és amelyeknél fogva a szakértői vélemény helyessége ellenőrizhető.
- **Összegzésképpen megállapíthatjuk, hogy a szakvéleményben röviden rögzíteni kell az adott konkrét kérdést, a válaszhoz szükséges vizsgálat rövid ismertetését, a vizsgálat eredményét (megállapított releváns körülményeket), és mindezek alapján a konkrét,**

4 31/2008. (XII. 31.) az igazságügyi szakértői működésről szóló IRM rendelet 10. § (1) bekezdés

egyértelmű és pontos – célratörő – választ.

2.2. Mikor tekinthető aggályosnak egy szakértői vélemény?

A Pp. 316. §-ának (1) bekezdésében a következő utalások találhatóak: A kirendelt szakértő szakvéleménye aggályos, ha *a)* hiányos, illetve nem tartalmazza a szakvélemény jogszabályban előírt kötelező tartalmi elemeit, *b)* homályos, *c)* önmagával, illetve a perbeli adatokkal ellentétes, vagy *d)* egyébként a helyességéhez nyomatékos kétség fér.

A fenti hivatkozásokból levont következtetések szerint, aggálytalannak akkor tekinthető egy szakvélemény, ha egyértelmű, szabatos, részletesen megindokolt, hiánytalan és ellentmondásmentes. A bizonyított tényekkel összhangban álló, helyessége, szakszerűsége felől nincs semmi kétség és megállapításai, következtetései korszerű szakmai ismeretekre, szakirodalmi hivatkozásokra épülnek.⁵

Aggálytalannak pedig egy szakvélemény akkor tekinthető, ha megfelel a korszerű szakmai ismereteket reprezentáló szakirodalomnak, egyértelmű, szabatos, részletesen megindokolt, hiánytalan és ellentmondásmentes. Továbbá a bizonyított tényekkel összhangban álló, helyessége, szakszerűsége felől nincs semmi kétség és következtetései, megállapításai és végeredménye korszerű szakmai ismeretekre, szakirodalmi hivatkozásokra épülnek.

Ha egy szakvéleményről egyértelműen bebizonyosodik, hogy az homályos és önmagával ellentétben álló, akkor a szakvélemény alkalmatlan az ügy érdemi eldöntésére. Továbbá nem lehet hiánytalanak tekinteni azt a szakértői véleményt, amely nem a jogvita eldöntéséhez szükséges kérdésekre válaszolt.

Legfelsőbb Bíróság álláspontja szerint a bíróságnak a véleménynek ne csak a végkövetkeztetését, hanem alapjait és indokait is részletesen ismernie kell. Ennélfogva a szakértőtől meg kell követelni mindazoknak az adatoknak és körülményeknek az ismertetését, amelyek jelentősek voltak a szakértői vélemény kialakításánál, és amelyek alapján a szakértői vélemény helytálló voltát ellenőrizni lehet.⁶

A szakértőnek a szakvéleményében azokat a részeredményeket is közölni kell a bírósággal, amelyek alapján a következtetéseket kialakította. A bíróság a szakértői vélemény helyességét csak a részeredmények ismeretében értékelheti. (BH 1980. évi 8/287. sz. II.)

Végezetül a bírósági gyakorlat szerint a szakértői vélemény figyelembe vétele akkor mellőzhető, ha a szakvélemény hiányosságai, hibái nem voltak orvosolhatók, vagy az nem vezetett eredményre és a szakvélemény mellőzését megalapozott, kétségtelen tények támasztják alá.⁷ A békéltető eljárásban kérdéses az, hogy a felek azon kötelezettségükön túl, hogy megjelenjenek és minden lényeges bizonyítékot a meghallgatáson legkésőbb a testület elé tárjanak, és a tanács a becsatolt bizonyítékok és az elhangzottak alapján hoz döntést – szükséges-e hogy a bepanaszolt vagy éppen panaszos által felkért szakértő véleményének hiányosságaira a testület az eljárás olyan szakaszában hívja fel a

f
i
g
y
e
l
m
e
t

⁵ Csirmaz László : A szakvélemény elkészítésének főbb szabályai és a módszertani levelek problémája in
a Összefoglaló vélemény A szakértői bizonyítás a bírósági eljárásban (Kúria Joggyakorlat-Elemző Csoport)
m Budapest, 2014. december 19.

⁶ L.B. Pf. 111. 26 399/1967.

⁷ LB. 1/1981.BKT-PKT-GKT állásfoglalása